

Чувпило О. О.

доктор історичних наук, професор
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Майдан Свободи, 4, 61022, Харків, Україна
Email: o.o.chuvpylo@karazin.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6763-2462>

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАРОДІВ ІНДОСТАНУ – ПОПЕРЕДНИКИ ІНДІЙСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО КОНГРЕСУ

У статті аналізуються програми й діяльність національно-патріотичних організацій Британської Індії, що були попередниками Індійського національного конгресу, заснованого в 1885 р. Серед них особливо виділені Асоціація Британської Індії, Індійська асоціація, Асоціація Бомбейського президентства та Пуна сарваджанік сабха, оскільки вони заклали основи для створення конгресистської організації. Національно-патріотичні організації, виховуючи у населення патріотичні почуття, виступали за надання Індії самоврядування, за виборну більшість у легіслатурах і муніципальних радах, розширення участі індійців у центральних і місцевих державних органах і в органах місцевого самоврядування, введення політики державного протекціонізму для захисту національного підприємництва та створення умов для розвитку індійської промисловості, ремесел і торгівлі, проведення реформ у країні, введення громадянських прав і свобод, заборону расової дискримінації, а також за розвиток національної освіти, мов і культури. Незважаючи на їхню поміркованість, обмеженість програмних настанов і діяльності, для свого часу це був значний крок уперед порівняно з програмами їхніх попередників. Національно-патріотичні організації 60–80-х років ХІХ ст. заклали основи для об'єднання патріотичного руху по всій Індії та утворення загальноіндійської національної організації – Індійського національного конгресу.

Ключові слова: Британська Індія, національно-патріотичні організації, англійський колоніальний режим, Індійський національний конгрес.

Історія створення Індійського національного конгресу (ІНК) у 1885 р. і перетворення його на широкий антиколоніальний фронт у 20–30-ті роки минулого століття висвітлена в українській та зарубіжній історіографії достатньо повно і всебічно [див., наприклад: 1; 3; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12, с. 189–504; 13, с. 3–143; 15; 22; 24; 28; 32; 35; 37; 40; 43]. Однак діяльність багатьох попередників ІНК у 60–80-ті роки ХІХ ст. все ще залишається недостатньо дослідженою в індологічній літературі. У даній статті висувається завдання дещо заповнити цю прогалину, виділивши ті індійські національно-патріотичні організації, що мали найбільший вплив на доконгресистський та конгресистський визвольні рухи.

Пристаючи до розгляду поставленого питання, слід зазначити, що після поразки Великого народного повстання 1857–1859 рр., у різних районах Індії, яка залишалася найбільшою англійською колонією, продовжували діяти і стали з'являтися нові провінційні легальні національно-патріотичні організації, діяльність яких підготувала об'єднання визвольного руху в загальноіндійському масштабі, що й відбулося, коли був заснований ІНК [детально див.: 14, с. 33–48; 16, с. 1–35; 17, с. 1–16; 23, с. 1–72; 25, с. 9–37; 29; 31, с. 1–4; 32, с. 107–230; 33, с. 28–40; 35, с. 13–15; 36, с. 12–47; 37, с. 5; 39, с. 1–3, 33–49; 41, с. 1–41]. Серед них насамперед варто виділити впливову політичну організацію бенгальських націоналістів (Бенгалія була найрозвинутішою індійською провінцією) [про неї див.: 26, с. 1–11], що отримала назву Асоціація Британської Індії, а виникла вона в 1851 р. [див.: 15, с. 97–110; 25, с. 25–26; 30, с. 57–61]. Її програма передбачала масове залучення індійців до управління своєю країною, надання їм керівних посад у державних органах і службах, створення обраних усіма громадянами центральної та провінційних легіслатур, надання населенню конституційних прав і свобод, включаючи заборону расової дискримінації та зрівняння індійців у правах із англійцями, проведення фінансової та податкової реформ, суттєве зниження податків і заборона введення нових грошових зборів і податків, передусім земельного й соляного, позбавлення податківців судових повноважень, значне зменшення видатків на утримання чиновників усіх рангів та армії з поліцією, виділення певної частини зібраних податків на народну освіту, маючи на меті надання індійцям можливості отримання європейської освіти, на реформування силових і судових структур, а також на будівництво житла для бідняків, громадських та іригаційних споруд тощо.

У наш час така програма, на перший погляд, здається занадто поміркованою, адже в ній не йшлося про надання Індії політичної незалежності чи хоча б якогось обмеженого статусу домініону, але для Британської Індії другої половини XIX ст., в якій після подій 1857–1859 рр. жорстко придушувалося все опозиційне іноземному пануванню, для свого часу вона виглядає досить сміливою, прогресивною і навіть радикальною як для легальної політичної організації, що в будь-який момент могла бути заборонена, а члени її заарештовані, а також порівняно з програмами попередніх патріотичних товариств та організацій. Не випадково, що ІНК у перші двадцять років діяльності, очолюваний англійцем А. О. Юмом [про нього див.: 33, с. 44–66], у своїх політичних настановах мало в чому виходив за межі програми Асоціації [див.: 31, с. 5–14; 32, с. 294–378; 41, с. 42–82]. При цьому все ж необхідно зазначити, що Асоціація Британської Індії, як і всі тодішні національно-патріотичні організації, була нечисленним, верхівковим об'єднанням заможних прошарків бенгальського суспільства, представників вищих каст та інтелігенції, переважно калькуттським за складом, члени якого не змогли втілити свою програму в життя. Критикуючи колоніальні порядки, іноді навіть досить гостро, їм за багато років вдалося домогтися лише деякого розширення торгівлі між колонією та метрополією, що й так співпадало з намірами англійських правлячих кіл, незначного збільшення асигнувань на розвиток індійської транспортної системи, внесення важливого доповнення до закону про оренду 1859 р., згідно з яким забезпечувалися інтереси заміндарів (поміщиків) під час розгляду їхніх суперечностей зі спадковими орендаторами. Ця обставина, а також переслідування властей, стали причиною поступового виродження та втрати впливу Асоціації наприкінці 60-х – на початку 70-х років XIX ст.

У 70-ті роки XIX ст. в Бенгалії вже стали виникати нові, більш масові, патріотичні організації. Серед них особливо виділяється Індійська ліга, створена у 1875 р. [про неї див.: 30, с. 75–76]. Програма Ліги, на відміну від програми Асоціації, головною метою діяльності організації проголошувала поширення політичних знань серед населення Бенгалії та виховання у нього національної самосвідомості. Члени Ліги також мали боротися за розвиток економіки своєї провінції, активно сприяючи всім формам національного підприємництва та торгівлі. Відразу ж усередині Ліги розгорнулася гостра ідейно-політична боротьба з програмно-тактичних питань і за керівництво організацією. Уже в 1876 р. впливова частина її засновників вийшла зі складу Ліги й утворила нову громадсько-політичну патріотичну організацію – Індійську асоціацію [про неї див.: 15, с. 111–117; 27, с. 3; 30, с. 76–84; 35, с. 22–25; 36, с. 31–47]. Програма її суттєво відрізнялася від програми Ліги, а лідери, особливо С. Банерджі (1848–1925) [про нього див.: 5, с. 134–143], користувалися величезною популярністю не лише в Бенгалії, а й у загальноіндійському масштабі. В результаті, не витримавши конкуренції зі своїм впливовим клоном, Індійська ліга, так і не розгорнувши активну діяльність, саморозпустилася. Що ж до Індійської асоціації, то вона ухвалила програму, в якій її члени мали вести активну пропаганду патріотичних ідей як у Бенгалії, так і по всій Індії, намагаючись об'єднати розрізнені народи Індійського субконтиненту на основі спільної національної політичної платформи, маючи на меті досягнення єдності Індії, встановлення дружніх відносин між індусами та мусульманами, залучати широкі верстви народних мас до політичної діяльності, вимагати від влади допущення індійців до державного управління у центрі й на місцях. Втілюючи цю програму в життя, Індійська асоціація створила місцеві відділення в усіх округах Бенгалії, і начебто виправдовуючи свою назву, встановила тісні зв'язки та обмін делегаціями з патріотичними організаціями в інших районах країни з метою об'єднання національного руху по всій Британській Індії, заснувала філії в провідних індійських провінціях, провела кілька масових кампаній за вступ індійців на державну службу, призначила спеціальний комітет для розробки конституції Індії, в якій законодавчо закріплювалася б виборність до муніципалітетів і легіслатур, а також участь індійців у колоніальному державному апараті, створила й очолила селянські спілки, що боролися проти експлуатації селян із боку заміндарів, хоча й не виступали за відміну системи постійного заміндарі, зверталася з петиціями до колоніальної влади і навіть із меморандумом до британського парламенту, захищала національне підприємництво й торгівлю, зокрема активно виступила проти відміни податків на імпортні тканини. Діяльність Індійської асоціації, безперечно, заклала підвалини для створення ІНК [про це детально див.: 14, с. 40–50; 15, с. 121–140; 16, с. 71–101; 17, с. 28–45; 21, с. 69–77; 24, с. 6–7, 10–11, 14–15; 25, с. 46–57; 27, с. 3–13; 28, с. 6–17; 33, с. 40–58; 35, с. 27–28; 36, с. 320–321; 37, с. 6–9, 31–64; 39, с. 3–5; 40, с. 14; 43].

Національно-патріотичні організації, крім Бенгалії, діяли також і в інших провінціях Британської Індії. Заслугове на увагу Асоціація Бомбейського президентства, створена в Бомбеї у 1852 р. [про неї див.: 30, с. 62–66, 86–87]. Її очолював Д. Наороджі (1825–1917) [про нього див.: 2, с. 119–123; 20, с. 15; 33, с. 34], а соціальний склад був тотожним складу бенгальських організацій, хіба що серед керівництва переважали адвокати, які захищали інтереси бомбейських торговців і фінансистів. Програма Асоціації Бомбейського президентства теж майже не відрізнялася від програм бенгальських патріотичних організацій (виховувати у населення патріотичні почуття, боротися за єдність Індії, сприяти національному

підприємництву, вимагати у влади залучення індійців до колоніального апарату тощо), але її діяльність, порівняно з ними, стала важливим кроком уперед на важкому шляху до створення індійцями власної держави, справивши значний вплив на розвиток в Індії патріотичних ідей. Це полягало в тому, що Асоціація Бомбейського президентства першою висунула ідею надання Індії обмеженого самоврядування, хоча й не виступала за вигнання англійців із Індії. Крім цього, вона пропонувала не призначати членів легіслатур, а обирати їх із освічених індійців, а також зверталася з проханнями до колоніальної адміністрації дозволити представникам Індії брати участь у роботі британського парламенту. З цією метою Д. Наороджі, який очолював створену в Лондоні у 1866 р. Ост-Індську асоціацію [про неї див.: 30, с. 66–69], знайомив через неї англійську громадськість із жахливим становищем в Індії, вказував на її економічну відсталість, звинувачуючи в ній колоніальний режим, який викачував із країни все, що міг. Якраз, перебуваючи в Англії, він розробив і пропагував теорію «економічної викачки» з Індії, закликаючи метрополію кардинально змінити методи управління своєю колонією, розпочавши це зі зниження податків і колоніальних виплат. Звичайно, про надання Індії повного самоврядування, а тим паче статусу домініону, Д. Наороджі та керована ним Асоціація Бомбейського президентства в 60–70-ті роки XIX ст. не могли й мріяти.

У 1870 р. в Пуні – столиці Махараштри, яка входила тоді до складу Бомбейського президентства, була створена патріотична організація Пуна сарваджанік сабха [про неї див.: 30, с. 70–75], одним із лідерів якої став М. Г. Ранаде (1842–1901) [про нього див.: 20, с. 208, 214]. Разом із Д. Наороджі він був засновником індійської національної школи економістів. Не випадково, що в програмі й діяльності Пуна сарваджанік сабхи економічним питанням надавалося величезного значення. Члени Сабхи, передусім М. Г. Ранаде, вимагали від колоніальної адміністрації активного сприяння розвитку індійської промисловості, ремесел і торгівлі, проводячи політику державного протекціонізму, в основі якої мало бути значне підвищення мит і податків на іноземні промислові товари та введення транзитних мит на англійські тканини, що створювало б набагато кращі умови для активізації національного підприємництва, особливо на текстильні виробы (традиційно найрозвинутішої галузі індійської економіки). Вони також указували на необхідність кардинального реформування податкової системи Індії в бік різкого зниження податків, зокрема для найбідніших верств населення, змінення цін на індійські товари таким чином, щоб вони стали більш конкурентоспроможними, ліквідації значного щорічного дисбалансу між загальною вартістю експорту товарів і загальною вартістю їхнього імпорту, скорочення ввозу дешевих і високоякісних англійських промислових виробів, у першу чергу текстильних, і підвищення цін на них, щоб ліквідувати дисбаланс у цінах на англійські та індійські товари, відродження деревних національних індійських ремесел, насамперед ручного прядіння й ткацтва та ручної прядки (чаркхи), підтримки з боку держави індійського ремісництва, найбільше ткацтва, приреченого на розорення, голод і вимирання, скасування спеціальних податків і поборів на індійських ремісників і торговців, різкого скорочення ввезення дешевої іноземної пряжі фабричного виробництва, ліквідації величезної заборгованості ткачів і ремісників, зменшення мит на індійські товари під час увезення їх до Англії, загалом усіляко всебічно сприяти розвитку товарних і товарно-грошових відносин у Британській Індії, але зберігаючи в недоторканості колоніальний режим.

Щоб заохотити й захистити самостійний економічний розвиток Індії та сприяти відродженню її древніх національних промислів, керівництво Сабхи вперше за весь колоніальний період стало ініціатором організації та проведення спочатку в Махараштрі, а потім і в деяких інших регіонах колонії, масового ненасильницького всенародного руху, що отримав назву *свадеші* (своя країна, своє виробництво) [про нього див.: 20, с. 214, 227, 237], започаткованого у 1872 р. Він полягав у тому, що активно відстоювався захист (протекціонізм) і розвиток молодого національної промисловості та традиційних індійських ремесел, усіляко пропагувалися товари індійського виробництва й торгівля ними, а також усе національне, масово ігнорувалися англійські товари, особливо текстильні, навіть сировина іноземного походження, скликалися велелюдні мітинги й проводилися демонстрації, під час яких людей закликали розвивати національне підприємництво й купувати все лише індійське, зверталися з петиціями і меморандумами до колоніальних властей, вимагаючи їх захистити індійську промисловість і торгівлю насамперед митними бар'єрами, ввівши політику державного протекціонізму, створювалися національні товариства заохочення *свадешистського* виробництва, крамниці й лавки, які пропагували і продавали товари виключно місцевого виробництва, а також грошові фонди, що проводили масові збори коштів для допомоги вже існуючим і на створення нових *свадешистських* промислових і торговельних підприємств, людей закликали регулярно займатися особистим щоденним прядінням і ткацтвом на чаркхі, одягатися лише в національний домотканий одяг, виготовлений власноруч, щоб у перспективі повністю відмовитися від іноземних тканин та одягу із них. Як бачимо, конгресистська традиція, введена М. К. Ганді [про нього див.: 44] в 20-ті роки ХХ ст., одягатися лише в національний домотканий одяг, що називався *кхаді* [про нього див.: 3, с. 31–59; 19; 21, с. 127–133], започаткована Пуна сарваджанік сабхою ще на початку 70-х років ХІХ ст. у Махараштрі. Однак звертаємо увагу на те, що *свадешистський* рух, організований Сабхою, не набув такого загальноіндійського розмаху, впливу і масового характеру як наступний рух *свадеші* після розділу колонізаторами Бенгалії в 1905 р. [детально див.: 26, с. 77–100].

Великого значення керівництво Сабхи надавало також аграрним відносинам і земельним проблемам у Махараштрі та загалом у Бомбейському президентстві. Особливо його турбували значне зростання цін на землю і їхнє зменшення на сільськогосподарську продукцію, швидка майнова диференціація селянства, його обезземелювання, збільшення обсягу продажу землі та перехід її у великій кількості до рук селянської верхівки, поміщиків і торговельно-лихварського капіталу, перетворення землі на своєрідний вид забезпечення лихварського кредиту, коли більшість позик видавалася лихварями під заставу землі, різке зростання іпотечної заборгованості селянства, збільшення частки проданої землі, що знаходилася під заставою, поява поміщиків – вихідців із торговельно-лихварського середовища, збільшення кількості селян-орендарів і тих, хто жив виключно за рахунок земельної ренти, зростання дрібноселянської оренди, важке становище орендарів та ін. Тому керівництво Сабхи, намагаючись змінити ситуацію в аграрному секторі Махараштри, створювало комісії для ретельного обстеження становища різних категорій і прошарків маратхського селянства, які в своїх звітах указували на необхідність радикального реформування земельних відносин у Бомбейському президентстві, зверталися з численними петиціями до колоніальної адміністрації, пропонуючи свої проекти розв'язання аграрної кризи, а також до центрального податкового відомства в Калькутті (Калькутта

була столицею Індії з 1773 по 1911 р.) із проханнями відстрочки сплати земельного податку в Махараштрі тощо. Однак влада ніяк не реагувала на пропозиції Сабхи реформувати аграрний устрій Махараштри і все залишалося в незмінному вигляді.

Решта індійських національних організацій не мали прямого відношення до визвольного руху, але вони, використовуючи історичні й релігійні традиції народів Індійського субконтиненту, виховували у населення патріотичні почуття, гордість за героїчне минуле своїх предків, що не могло побічно не сприяти активізації боротьби з іноземними гнобителями. Це такі організації:

- Студентська асоціація – створена в Бенгалії у 1875 р. студентами Калькутського університету. Вона пропагувала патріотичні ідеали серед бенгальської молоді.

- Асоціація Пуни – створена в Махараштрі у 1867 р. Вона намагалася відстоювати перед колонізаторами національні інтереси.

- Деканське просвітницьке товариство – створене в Пуні у 1884 р. Його члени пропагували високі ідеали служіння Батьківщині серед різних прошарків маратхської інтелігенції.

- Хінду самадж – соціально-політичне товариство, створене в Аллахабаді у 1880 р. Воно займалося пропагандою національних мов та організацією викладання в навчальних закладах міста на індійських мовах, передусім на гінді.

- Мадрас махаджана сабха – створена в Мадрасі у 1884 р. Пропагувала патріотичні ідеї серед інтелігенції Мадрасу та Мадраської провінції.

- Брахома самадж Індії – релігійно-реформаторське товариство, створене в Бенгалії у 1866 р. після розколу знаменитого Брахома самадж, заснованого Р. М. Раєм [про нього див.: 4, с. 150–158] у 1828 р. Його члени виступали за реформацію індуїзму, зокрема за поклоніння єдиному богу Брахмі, проти кастової системи, за міжкастові шлюби, емансипацію жінок і проти шлюбів малолітніх. Разом із тим їх також турбували й суспільні проблеми.

- Арія самадж – релігійно-реформаторське і просвітницьке товариство, створене в Бомбеї у 1875 р. Воно, як і Брахома самадж, виступало за реформацію індуїзму, що полягала в поверненні до релігії древніх аріїв, яка зображена у Ведах – священних книгах індуїстської релігії.

- Шрі гуру Сінгх сабха – просвітницьке товариство сикхів Пенджабу, створене в Амрітсарі у 1873 р. Воно займалося поширенням освіти мовою панджабі та виданням літератури цією мовою, насамперед релігійної та історичної. Аріясамаджисти займалися також і її перекладами.

- Мусульманське літературне товариство – перша мусульманська просвітницька організація Бенгалії, заснована в Калькутті у 1863 р. Вона займалася поширенням європейської освіти серед мусульманської молоді Калькутті та популяризацією мови урду.

- Національна мусульманська асоціація – перша загальноіндійська мусульманська просвітницька організація, заснована в Калькутті у 1877 р. Займалася просвітництвом серед мусульман, намагаючись поширити європейський освітній і культурний вплив на мусульманську общину Індії, щоб підняти її соціально-економічний і культурний рівень [детальніше про ці та інші організації див.: 14, с. 34–36; 15, с. 13–62; 16, с. 36–70; 17, с. 17–27; 18, с. 3–35; 20, с. 6, 53–97; 21, с. 13–20, 42–52, 61–68; 22, с. 6–8, 237–247; 23, с. 73–95; 24, с. 1–3, 18–28; 26, с. 15–37; 27, с. 4; 34; 35, с. 15–18; 36, с. 12–47; 38; 39, с. 1–3; 40, с. 9–14; 42].

Таким чином, індійські національно-патріотичні організації, виховуючи у населення патріотичні та антиколоніальні почуття, виступали за надання Індії самоврядування, за виборну більшість у легіслатурах і муніципальних радах, розширення участі індійців у центральних і місцевих державних органах і в органах місцевого самоврядування, введення політики державного протекціонізму для захисту національного підприємництва та створення умов для розвитку індійської промисловості, ремесел і торгівлі, проведення реформ у країні, в першу чергу, аграрної, митної та податкової, введення громадянських прав і свобод, заборону расової дискримінації, а також за розвиток національної освіти, мов і культури. Незважаючи на їхню поміркованість, обмеженість програмних настанов і діяльності, для свого часу це був значний крок уперед і порівняно з програмами національних суспільно-політичних організацій 30–50-х років XIX ст. Загалом можна стверджувати, що національно-патріотичні організації 60–80-х років XIX ст. створили необхідні передумови і заклали основи для об'єднання патріотичного руху в масштабах усієї Британської Індії та створення загальноіндійської національної організації – Індійського національного конгресу (1885 р.).

REFERENCES

1. Erekesheva, L. G. 2005: *Religiya i politika v Yuzhnoy Azii. Indiykiy Nationalnyy Kongress i indusko-musul'manskaya problema v Britanskoy Indii.* Almaty. (In Russian). Ерекешева, Л. Г. 2005: Религия и политика в Южной Азии. Индийский национальный конгресс и индуско-мусульманская проблема в Британской Индии. Алматы.
2. Palisheva, N. V. 2012: *K voprosu o vliyaniy politicheskikh vzglyadov Dadabhai Naorodzhi na formirovaniye indiyaskoy natsionalisticheskoy ideologii.* Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Istoriya 2, 119–123. (In Russian). Палишева, Н. В. 2012: К вопросу о влиянии политических взглядов Дадабхаи Наороджи на формирование индийской националистической идеологии. Вестник Томского государственного университета. История 2, 119–123.
3. Sinh, T. R. 1949: *Kangres ka saral itihās.* Deli. (In Hindi). Сінх, Т. Р. 1949: Кангрес ка сарал ітіхас (Стисла історія Конгресу). Делі. (Мовою гінді).
4. Skorohodova, T. G. 2010: *Istoki reformatorskoy mysli Rammohan Raya.* Voprosy filosofii 11, 150–158. (In Russian). Скороходова, Т. Г. 2010: Истоки реформаторской мысли Раммохан Рая. Вопросы философии 11, 150–158.
5. Skorohodova, T. G. 2012: *Istoriya Indii v filosofskom kontekste: Surendranath Banerdzhi.* Voprosy filosofii 9, 134–143. (In Russian). Скороходова, Т. Г. 2012: История Индии в философском контексте: Сурендранатх Банерджи. Вопросы философии 9, 134–143.
6. Chuvpilo, A. A. 1996: *Politicheskiy kurs Indiyaskogo natsionalnogo kongressa i vnutripartiynaya bor'ba v 30-e gody XX veka.* Kharkov. (In Russian). Чувпило, А. А. 1996: Политический курс Индийского национального конгресса и внутривнутрипартийная борьба в 30-е годы XX века. Харьков.
7. Chuvpylo, O. O. 1999: *Narysy z istorii idejno-politychnoi borot'by v Indiyi' komu natsionalnomu kongresi (20-ti roky XX st.).* Kharkiv. (In Ukrainian). Чувпило, О. О. 1999: Нариси з історії ідейно-політичної боротьби в Індійському національному конгресі (20-ті роки XX ст.). Харків.

8. Chuvpylo, O. O. 2000: Vydadni borci za nezalezhnist' Indii. Kharkiv. (In Ukrainian). Чувпило, О. О. 2000: Видатні борці за незалежність Індії. Харків.
9. Chuvpylo, O. O., Chuvpylo, L. O., Chuvpylo, R. I. 2000, 2017: Indija na shljahu do nezalezhnosti. Ch. 1–2. Kharkiv. (In Ukrainian). Чувпило, О. О., Чувпило, Л. О., Чувпило, Р. І. 2000, 2017: Індія на шляху до незалежності. Ч. 1–2. Харків.
10. Chuvpylo, O. O. 2013: Vybrani indologichni tvory. Kharkiv. (In Ukrainian). Чувпило, О. О. 2013: Вибрані індологічні твори. Харків.
11. Chuvpylo, O. O. 2015: Idejno-politychna borot'ba v Indijs'komu nacionalnomu kongresi (20–30-ti roky XX st.). Kharkiv. (In Ukrainian). Чувпило, О. О. 2015: Ідейно-політична боротьба в Індійському національному конгресі (20–30-ті роки ХХ ст.). Харків.
12. Chuvpylo, O. O., Chuvpylo, L. O. 2015: Rozvytok shodoznavstva v Kharkiv's'komu universyteti (1805–2015 rr.). Kharkiv. (In Ukrainian). Чувпило, О. О., Чувпило, Л. О. 2015: Розвиток сходознавства в Харківському університеті (1805–2015 рр.). Харків.
13. Chuvpylo, O. O., Chuvpylo, R. I., Chuvpylo, L. O. 2018: Gordist' shodoznavchoi' ta istorychnoi nauky. Kharkiv. (In Ukrainian). Чувпило, О. О., Чувпило, Р. І., Чувпило, Л. О. 2018: Гордість сходознавчої та історичної науки. Харків.
14. Aggarvala, R. N. 1956: National Movement and Constitutional Development of India. Delhi.
15. Andrews, C. F., Mookerjee, G. 1938: The Rise and Growth of the Congress in India. London.
16. Bartarya, S. C. 1958: The Indian Nationalist Movement. Allahabad.
17. Bombwall, K. R. 1951: Indian Politics and Government (since 1885). Delhi.
18. Bose, S. C. 1964: The Indian Struggle 1920–1942. Calcutta.
19. Brown, R. M. 2010: Gandhi's Spinning Wheel and the Making of India. London.
20. Buch, M. A. 1938: The Development of Contemporary Indian Political Thought. Vol. 1 (The Rise and Growth of Indian Liberalism). Baroda.
21. Chatterji, N. L. 1958: India's Freedom Struggle. Allahabad.
22. Dasgupta, H. N. 1947: The Indian National Congress. Vol. 1. Calcutta.
23. Datta, K. K. 1957: History of the Freedom Movement in Bihar. Vol. 1. Patna.
24. Ghose, S. 1975: Indian National Congress. Its History and Heritage. New Delhi.
25. Gopal, R. 1967: How India Struggled for Freedom. Bombay.
26. Gordon, L. A. 1974: Bengal: The Nationalist Movement 1876–1940. New York.
27. Hull, W., Hist, S. 1930: India's Political Crisis. Baltimore.
28. Kaushik, P. D. 1964: The Congress Ideology and Programme 1920–1947. Bombay.
29. Lovet, V. 2012: A History of the Indian Nationalist Movement. London.
30. Mahajan, V. D. 1976: The Nationalist Movement in India. New Delhi.
31. Majumdar, S. K. 1966: Jinnah and Gandhi. Calcutta.
32. Mehrotra, S. R. 1971: The Emergence of the Indian National Congress. Delhi.
33. Mehrotra, S. R. 1979: Towards India's Freedom and Partition. New Delhi.
34. Pati, B. 2011: Bal Gangadhar Tilak. Delhi.
35. Prasad, B. 1960: The Origins of Indian Foreign Policy (The Indian National Congress and World Affairs, 1885–1947). Calcutta.
36. Raghuvanshi, V. P. S. 1959: Indian Nationalist Movement and Thought. Agra.
37. Ramana Rao, M. V. 1959: A Short History of the Indian National Congress. Delhi.
38. Sharma, J. 2013: A Restatement of Religion: Swami Vivekananda and the Making of Hindu Nationalism. Yale.

39. Sinha, S. 1964: Indian Independence in Perspective. London.
40. Sitaramayya, P. 1947: The History of the Indian National Congress. Vol. 1. Bombay.
41. Smith, W. R. 1973: Nationalism and Reform in India. Washington.
42. Talwarkar, G. 2012: Gopal Krishna Gokhale: His Life and Times. Delhi.
43. Tripathi, A., Tripathi, A. 2014: Indian National Congress and the Struggle for Freedom, 1885–1947. Oxford.
44. Zachariah, B. 2013: Gandhi. London.

Chuppylo O. O.

Doctor of Sciences (History), Professor
V. N. Karazin Kharkiv National University
4 Svobody Sq., 61022, Kharkiv, Ukraine
Email: o.o.chuppylo@karazin.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6763-2462>

THE NATIONAL-PATRIOTIC ORGANIZATIONS OF THE PEOPLE OF HINDUSTAN – PREDECESSORS OF THE INDIAN NATIONAL CONGRESS

In article programs are analyzed and activity of the national-patriotic organizations of the British India which was predecessors of the Indian National Congress which has been formed in 1885. Among them are especially allocated the British Indian Association, the Indian Association, the Association of the Bombay Presidency and the Poona Sarvajanic Sabha as they have laid the foundation for creation of the Congress organization. The national-patriotic organizations, bringing up at the population patriotic feelings, supported granting of India of self-management, for the elective majority in legislatures and municipal councils, expansion of participation of Indians in the central and local state structures and in local governments, introduction of a policy of the state protectionism for protection of national business and creation of conditions for development of the Indian industry, crafts and trade, carrying out of reforms in the country, introductions of the civil rights and freedom, racial discrimination prohibition, and also for development of national education, languages and culture. Despite their moderation, limitation of programs and activity, for the time it there was a considerable step forward in comparison with programs of their predecessors. The national-patriotic organizations of 60–80th years XIX century have laid the foundation for association of patriotic movement across all India and formations all Indian national organization – the Indian National Congress.

Keywords: *the British India, the national-patriotic organizations, an English colonial regime, the Indian National Congress.*

Чувпило А. А.

доктор исторических наук, профессор
Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина
Площадь Свободы, 4, 61022, Харьков, Украина
Email: o.o.chuvpylo@karazin.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6763-2462>

НАЦИОНАЛЬНО-ПАТРИОТИЧЕСКИЕ ОРГАНИЗАЦИИ НАРОДОВ ИНДОСТАНА – ПРЕДШЕСТВЕННИКИ ИНДИЙСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО КОНГРЕССА

В статье анализируются программы и деятельность национально-патриотических организаций Британской Индии, являвшихся предшественниками Индийского национального конгресса, который был образован в 1885 г. Среди них особо выделены Ассоциация Британской Индии, Индийская ассоциация, Ассоциация Бомбейского президентства и Пуна сарваджаник сабха, поскольку они заложили основы для создания конгрессистской организации. Национально-патриотические организации, воспитывая у населения патриотические чувства, выступали за предоставление Индии самоуправления, за выборное большинство в парламентах и муниципальных советах, расширение участия индийцев в центральных и местных государственных органах и в органах местного самоуправления, введение политики государственного протекционизма для защиты национального предпринимательства и создания условий для развития индийской промышленности, ремесел и торговли, проведения реформ в стране, введения гражданских прав и свобод, запрещение расовой дискриминации, а также за развитие национального образования, языков и культуры. Несмотря на их умеренность, ограниченность программных установок и деятельности, для своего времени это был значительный шаг вперед по сравнению с программами их предшественников. Национально- патриотические организации 60–80-х годов XIX в. заложили основы для объединения патриотического движения по всей Индии и образования общендийской национальной организации – Индийского национального конгресса.

Ключевые слова: Британская Индия, национально-патриотические организации, английский колониальный режим, Индийский национальный конгресс.